

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1_EXAMINATION 2026-27

SANSKRIT (119) SET - 1

Class : IX

Date : 04.09.2026

Duration : 3 Hrs

Max. Marks : 80

MARKING SCHEME

खण्ड) अपठितावबोधनम् : क-10 अंकाः(

प्रश्न 1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

(अ) एकपदेन उत्तरत - (प्रश्नद्वयम्)

(2×1=2)

(i) ग्रामे

(ii) बीजानि

(iii) परिश्रमः

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (प्रश्नद्वयम्)

(2×2=4)

(i) कृषकः प्रतिदिनं प्रातःकाले उत्थाय स्वक्षेत्रं गच्छति स्म।

(ii) कृषकस्य क्षेत्रे उत्तमं धान्यं भवति स्म।

(iii) ग्रामस्य जनाः कृषकस्य प्रशंसां कुर्वन्ति स्म।

(इ) निर्देशानुसारम् उचितविकल्पं चिनुत- (प्रश्नत्रयम्)

(3×1=3)

(i) (आ) उत्तमम्

(ii) (अ) भूमिः

(iii) (इ) कर्षति

(iv) (इ) सः

(ई) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत -

(1×1=1)

परिश्रमी कृषकः अथवा कृषकस्य परिश्रमः

खण्ड-ख : रचनात्मककार्यं (15 अंकाः)

प्रश्न 2. अधोलिखितं पत्रं मञ्जूषायां दत्तैः पदैः सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।

(1/2×10=5)

1. प्रधानाचार्यः

2. सान्दीपिनी

3. पुस्तकप्राप्त्यर्थम्

4. विद्यालयस्य

5. पुस्तकानाम्

6. संस्कृत

7. प्रदास्यन्तु

8. कृतज्ञाः

9. दिनाङ्कः

10. पुस्तकालयाध्यक्षः

प्रश्न 3. अधोलिखितं चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखत-

(1×5=5)

चित्रवर्णनम् (संभावित उत्तर)

1. छात्राः उद्याने वृक्षारोपणं कुर्वन्ति।
 2. शिक्षकः छात्रान् शिक्षयति।
 3. छात्राः मृत्तिकां क्षिपन्ति।
 4. ते वृक्षेभ्यः जलं सिञ्चन्ति।
 5. वृक्षारोपणेन पर्यावरणं रक्षितं भवति।
- छात्राणाम् स्वरचित शुद्ध वाक्यानि स्वीकृताः भविष्यन्ति

अथवा

'क्रीडा-महत्त्वम्' इति विषये मञ्जूषायाः सहायतया संस्कृतेन पञ्च वाक्यैः अनुच्छेदं लिखत।

1. क्रीडा सर्वेभ्यः महत्त्वपूर्णा अस्ति।
2. क्रीडा स्वास्थ्यय अनिवार्या अस्ति।
3. क्रीडया जीवनं सुखमयं भवति।
4. क्रीडया संयमः अपि वर्धते।
5. क्रीडायां सफलाः जनाः समाजे विशेषं स्थानं प्राप्नुवन्ति।
6. छात्राणाम् स्वरचित शुद्ध वाक्यानि स्वीकृताः भविष्यन्ति

प्रश्न 4. निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत-

(1×5=5)

1. परीक्षा
2. अभ्यासम्
3. अध्ययनम्
4. घण्टात्रयम्
5. सदुपयोगः

अथवा

अधः एका कथा लिखिता अस्ति। तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति। मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै। तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत।

(½X10 =5)

- (i) लिखति स्म
- (ii) मसी
- (iii) गतवान्
- (iv) दृष्टवान्
- (v) पृष्टवान्
- (vi) क्षिप्ता
- (vii) अस्ति
- (viii) बहिः
- (ix) आनीतवान्
- (x) लेखनकार्यं

खण्ड-ग : अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (28 अंकाः)

प्रश्न 5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धि विच्छेदं वा कृत्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - (1×3=3)

- (i) विद्यालयः
- (ii) महोत्सवः
- (iii) सज्जनः

अथवा

- (i) देव + आलयम्
- (ii) नर + इन्द्रः
- (iii) जगत् + ईशः

प्रश्न 6. रेखाङ्कितपदानां समासाय विग्रहाय वा उचितविकल्पं चिनुत - (प्रश्नत्रयम्) (3×1=3)

- (i) (आ) राज्ञः पुत्रः
- (ii) (इ) नीलं कमलम्
- (iii) (अ) ग्रामस्य मार्गः
- (iv) (आ) दशरथपुत्रः

प्रश्न 7. अधोलिखितसमयान् संस्कृतेन लिखत - (प्रश्नत्रयम्) (3×1=3)

- (i) पञ्चवादने
- (ii) सार्धसप्तवादने
- (iii) सपाददशवादने
- (iv) पादोनद्वादशवादने

प्रश्न 8. उचितैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत - (4×1=4)

- (i) अद्य
- (ii) यदा
- (iii) तदा
- (iv) शनैः

प्रश्न 9. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृतिप्रत्यययोः संयोज-नाय समुचितविकल्पं चित्वा लिखत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)

- (i) (अ) पठित्वा
- (ii) (आ) गन्तुम्
- (iii) (आ) संपूज्य
- (iv) (इ) चिन्तयन्
- (v) (ई) गम्यमानः

प्रश्न 10. अधोलिखितवाक्येषु उपपदविभक्त्यै उचितं विभक्तिरूपं चिनुत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)

- (i) (अ) विद्यालयम्
- (ii) (अ) विद्यया
- (iii) (आ) मित्रेण
- (iv) (आ) गुरवे
- (v) (इ) संस्कृतभाषायाम्

प्रश्न 11. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकस्थशब्दस्य निर्दिष्टविभक्तेः उचितरूपं चिनुत तथा रिक्तस्थानानि पूरयत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)

- (i) (अ) बालकाः
- (ii) (आ) नद्याः
- (iii) (ई) युष्माभिः
- (iv) (आ) अस्मभ्यम्
- (v) (अ) बालकस्य

प्रश्न 12. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकस्थधातोः निर्दिष्टलकारस्य उचितरूपं चिनुत - (3×1=3)

- (i) (आ) पठन्ति
- (ii) (आ) अगच्छत्
- (iii) (आ) भविष्यथ
- (iv) (आ) कुर्वन्तु

(खण्ड घ : पठितावबोधनम् ((27 अंकाः)

प्रश्न 13. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1/2×2=1)

- (i) मांसानि
- (ii) धर्मव्याधः
- (iii) आस्थिता

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1×2=2)

- (i) धर्मव्याधः मुनिं दृष्ट्वा अभाषत - "ब्रह्मन् ! किं पतिव्रतया तया इह त्वं प्रेषितः?"
- (ii) मुनिः धर्मव्याधस्य च सर्वं क्रियाविधिम् अवलोक्य परितुष्टः वनं गतवान्
- (iii) अन्यहतानां च मृगादीनां मांसानि स्वधर्म इति मत्वा वृत्यर्थं विक्रीणे

III. भाषिककार्यम्- (1×2=2)

- (i) (ख) संसिद्धिम्
- (ii) (क) मुनिः

अथवा

- (i) (घ) लिप्सया
- (ii) (क) ईदृशम्

प्रश्न 14. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1/2×2=1)

- (i) मातृभूमिं
- (ii) महाराजस्य
- (ii) स्वामिभाग्यानाम्

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1×2=2)

- (i) सहसा प्रविशति कश्चिद् मेवाडराजपुत्रः ।
- (ii) स्वदेशं स्वाधीनं कर्तुं प्रतापेन दुःखं सोढम् ।
- (iii) वीरैः धीरैः देशस्य बहु उपकृतम् ।

III. भाषिककार्यम्-

(1×2=2)

(i) (इ) वीरैः धीरैः

(ii) (इ) तृतीया

अथवा

(i) (इ) भवान्

(ii) (आ) स्वाधीनम्

प्रश्न 15. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत-

(प्रश्नद्वयम्)

(1/2×2=1)

(i) बकः

(ii) माता-पिता

(iii) सद्भिः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(प्रश्नद्वयम्)

(1×2=2)

(i) अपठितः बालः सभामध्ये न शोभते।

(ii) हंसानां मध्ये बकः न शोभते।

(iii) असद्भिः कथनं जले लिखितमक्षरम् इव भवति।

III. भाषिककार्यम्-

(1×2=2)

(i) (ख) येन

(ii) (क) पिता

अथवा

(i) (ख) पाठितः

(ii) (ग) वैरी

प्रश्न 16. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितान् शब्दान् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(1×5=5)

(i) माधवः कुत्र अवसत्?

(ii) मूढैः केषु रत्नसंज्ञा विधीयते?

(iii) महाराणाप्रतापः कुत्र उपविष्टः आसीत्?

(iv) के न शोभन्ते?

(v) कस्य उपरी बलाका अस्ति?

(vi) कया बालकस्य पुनर्जन्म भवति?

प्रश्न 17. अधोलिखितस्य श्लोकस्य अन्वयं लिखत।

(1/2×4=2)

(i) परोक्षार्थस्य

(ii) शास्त्रम्

(iii) नास्ति

(iv) अन्धः

अथवा

(i) पिपीलिकः

(ii) शतानि

(iii) वैनतेयः

(iv) पदम्

प्रश्न 18. अधोलिखितां कथां मञ्जूषायाः पदसहायतया कथापूर्तिं कृत्वा पुनः लिखत - (1/2×10=5)

(i) माधवः

(ii) पुत्रः

(iii) रक्षार्थम्

(iv) राजगृहे

(v) ब्राह्मणः

(vi) तर्हि

(vii) ग्रहीष्यति

(viii) नकुलम्

(ix) रक्षाम्

(x) गतः

===== समाप्तम् =====